

*Som om....
As if...*

PROSJEKTRAPPORT HØSTEN 1995

Prosjektets originaltittel:

å gripe opplevelsen

Teaterpedagog Helge Reistad og koreograf Leif Hernes er faglige ansvarlige for pilotprosjektet *Som om...* organisert av foreningen *Mental Barnehjelp*. Erfarne førskolelærere med videreutdanning i drama, tilknyttet Etterstad- og Prinsdalsbråten barnehager samt *Safariteatret*, er tilknyttet prosjektet.

Konsept

Grunnkonseptet for prosjektet er at barn i barnehage og småskole kan utvikle sitt språklige og emosjonelle uttrykk, og bli kjent med sine følelser, gjennom figurer og dramatisk lek. Det er kjent at gjennom den kunstneriske fiksjonens "som om" - distanse, kan barnet lettere uttrykke tanker og følelser.

Det er blitt utformet figurative og scenografiske elementer, dvs. kunstneriske abstraksjoner i form av geometriske figurer, som både barn og voksne kan uttrykke seg gjennom i lek. Billedkunstneren Ola Enstad har utviklet prototyper som har vært til utprøving i teaterforestillinger og i barnehager. Dette er abstrakte kunstobjekter som har fungert som

åpne symboler som er flertydige og universelle.

Hovedtanken er at det plastiske materialet er kunstnerisk utformet på en slik måte at det stimulerer barns og voksnes fantasi og forestillingsevne på en åpen og skapende måte. Målet har vært å skape et "transformativt medium" et spennende og utfordrende kunstnerisk miljø i barnehagen, hvor barnet kan uttrykke sine følelser og tanker på en fri måte i den dramatiske leken.

Metodeutvikling og dokumentasjon

I den forbindelse har det vært viktig å fremme kunstpedagogiske holdninger som beforder en åpen og tillitsvekkende kommunikasjon uten for mye styring fra den voksne, ut fra dennes forutinntatte forventninger til hva barnet skal uttrykke. Vi har erfart at en slik kunstnerisk åpen og "ikke-målrettet" kommunikasjon til å begynne med kan kjennes uvant for lærere som er vant til å formulere klare kunnskapsmål for sin undervisning.

Den viktigste form for dokumentasjon er de kunstobjekter som er blitt utviklet og produsert. Barns utprøving av kunstobjektene er dokumentert ved hjelp av fotografier og skriftlige rapporter fra førskolelærerne som er tilknyttet prosjektet.

To av Ola Enstads skulpturer har blitt brukt ved utarbeiding av teaterforestillinger for barn, og disse er også dokumentert ved video-optak. Fotograf og grafiker Clas Hansen har blitt knyttet til

prosjektet for å dokumentere arbeidet visuelt. Hver barnegruppe har blitt fulgt av fotografen under lek med skulpturen under lengre tid.

Gjennomføring

Skulptøren Ola Enstad ble kontaktet høsten 1993, og laget noen modeller i liten størrelse. Disse ble vurdert av studentene på mellomfagsenheten *Teater for barn* ved *Barnevernsakademiet* (fra 1994 inlemmet i *Høgskolen i Oslo*).

Våren 1994 ble den første skulpturen *Mennesket* produsert, og ble brukt i en av teaterstudentenes forestillinger for barn - *Den sorte tråden* - vist på Barneteaterfestivalen i juni 1994. Førskolelærer Marit Aarvold Bakke har prøvd ut skulpturen med førskolebarn våren 95.

Erfaringene gjort med den første skulpturen ble lagt til grunn for den neste som fikk navnet *Portalen*, og som ble ferdig utviklet sommeren 1994. Denne ble prøvd ut i en barnegruppe av førskolelærer Olga Mørk høsten 1994. På grunnlag av de positive erfaringene ble barnas lek med *Portalen* utforsket på flere avdelinger ved Etterstad Barnehage våren 1995. Først hos Gøril Berteig Bjarg, så hos Kirstine Måreng og Brita Ørmen/Olga Mørk. *Portalen* var såpass populær blant barna, at det til tider ble kniving om hvilken avdeling som skulle få bruke den.

Formidling

Etter utprøving hos førskolelærer Gøril B. Bjarg ble det laget en presentasjonsbrosjyre for Mental Barnehjelps utstilling på messen *Barndom i Norge*. Brosjyret teksten

ble oversatt til engelsk i forbindelse med forskerkonferansene *Researching Drama and Theatre in Education*, 10.-13. april 1995, Exeter, England, og *The IPSCAN V. European Conference on Child Abuse and Neglect* som ble holdt 13.-16. mai i Oslo. Ved konferansene i England ble prosjektet presentert muntlig ved en *poster* med bildemateriale og ved et skriftlig *abstract*. (kort resymé).

For den sistnevnte konferansen i Oslo laget *Safariteatret*, som består av Jeannette Martine Salveson, Tone Mari Bjøreng og Hege Olsen Solberg, teaterforestillingen *CoLoss* med en nyutviklet skulptur av Ola Enstad. Skulpturen, som ble kalt *Spiss og Rund* var som en engelsk deltager på konferansen sa det *...loaded with emotions*.

Forestillingen ble spilt i plenumsforsamling, etter at skuespilleren Toralv Maurstad først hadde dramatisert og snakket om dikterens fantasi og skaperkraft, knyttet til Ibsens *Peer Gynt*-skikkelse. Teatersykket *CoLoss* som handler om *overgrep*, og barnets *lekefantasi* i den dramatiske leken, ble godt mottatt av den internasjonale forsamlingen.

Skuespillernes utprøving av skulpturen *Spiss og Rund* er også dokumentert ved hjelp av fotografier og tekst.

Kategorisering av lekesymboler

I tillegg til forsøks- og utviklingsarbeidet knyttet til Ola Enstads skulpturer, har enkelte av førskolelærerne som er knyttet til prosjektet, også utprøvd andre

universelle symboler. Jeannette Salveson har med utgangspunkt i *sirkelen* funnet fram til bildekk i alle mulige fasonger, og som hun over lengre tid har eksperimentert med i barnehagen. På studieenheten *Teater for barn* ble bildekk brukt som rekvisitt og scenografisk element i flere teaterforestillinger for barn i 1994.

Flere førskolelærere ved Etterstad barnehage har utprøvd store fargede silkestoffer som *flertydige symboler* i den dramatiske leken, og av og til kombinert disse ved utprøving av skulpturen.

Vi kan derfor si at prosjektet inkluderer utprøving av 3 kategorier *leke-symboler* :

- Kunstobjekter
- Hverdagsgjenstander - behandlet som leke-objekter
- Formløst materiale

Det som kjennetegner *kunstobjektene* er at de er i besittelse av kunstnerens intensjoner og skapende kraft. Det har vist seg at særlig skulpturen *Portalen* har appellert til barnas utforskertrang, fysisk utfoldelse, samarbeidsevne og dynamisk dramatisk lek flere timer i strekk. Etter hvert som barna har tatt skulpturen fra hverandre, og satt den sammen på stadig nye måter, har de gitt skulpturen ny funksjon i den dramatiske leken. Skulpturen har i barnas øyne forvandlet seg fra å være et *fjell*, til en *hule* eller *brygge*, *tog*, *båt*, *fly*, alt etter hva skulpturen inspirerer til i fiksjonsleken.

Skulpturens deler er stødige og stabile, og så høye at barna knapt tør klatre opp eller hoppe ned - de finner stadig nye fysiske utfordringer i skulpturen. Samtidig er delene så lette at barna ved å hjelpe hverandre, stadig kan sette delene sammen på nye måter, alt etter lekernes behov. Flere av førskolelærerne har erfart at barna går rett inn i den dramatiske leken så snart de begynner å få de enkelte delene fra hverandre. Skulpturen inspirerer og hjelper barna til å strukturere leken ved at lekemotivet blir tydeliggjort gjennom den fysiske forvandlingen av lekens "scenografi". Iveren etter å leke gjør at språksvake barn, fra inbyrdes fremmede språkkulturer, lærer seg en aktiv og konkret norsk språkbruk for å mestre samlekens krav til språklig kommunikasjon. Selv små barn ned til 2 års alderen har blitt aktivt med på leken i samspill med både 5- og 6 åringer. *Portalen* virker selvinstruerende, den voksne trenger ikke gripe inn i barnas lek og blir ikke mentalt uttømt, men får inspirasjon fra barnas lekende fantasi. Det er blitt sagt av en førskolelærer at barna lærer å akseptere de andre barnas fantasi og innspill i leken, og de viser evne til konstruktivt samarbeide for å holde leken i gang.

Hverdagsgjenstander som *bildekket*, som representerer den geometriske figuren *sirkelen*, synes ikke i utgangspunktet å ha kunstobjektets assosierende og inspirerende egenskaper. Det er den *inspirerte voksne*, som ser lekemulighetene i bildekket, og som kan klare å gi andre voksne og barn innblikk i

dekkenes store muligheter som lekeobjekter, som må være igangsetter i barnehagen. Dekkene kan rulles, de kan sattes i, de kan være "båt" og redningsbøye. De kan stables, de kan krypes gjennom, de kan hoppes på og brukes i alle mulige former for gymnastiske øvelser. Det spesielle med hverdagsobjektene brukt i dramatisk lek er at både barn og voksne først må lære seg å se vekk fra gjenstandenes sedvanlige bruk, før de kan gis nye kvaliteter som lekeobjekter. Klarte en først det, kunne *alle* objekter i prinsippet representere - i symbolsk forstand - alt mellom himmel og jord.

Det formløse materialet - de store fargede silkestoffene - gir leken et mer innadvendt og rolig preg. Der hvor skulpturelementene og bildekkene fører til aktiv fysisk lek og samhandling, assosierer barna gjerne de fargede silkestoffene til naturelementer som skog, sjø, gress, himmel, jord og ild - og til blåbær og blåklokker. Silkestoffene blir også lett brukt til kostymer i rolleleken, til skjørt og skaut og andre kostymedetaljer. De brukes også til å gjemme seg bak eller under, og de er fine å bevege i luften. Silkestoffene gir fine, rolige og avventende bevegelser.

Vi viser til fotodokumentasjon og brosjyren *Som om...*

for videre informasjon.

Oslo 14.08.95

Leif Hernes

Helge Reistad